

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาและการใช้ประโยชน์แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน โดยแบ่งการศึกษาออกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็น 3 ส่วน ดังนี้ คือ

ส่วนที่ 1 เป็นการวิจัยเอกสาร(Documentary Research) เพื่อนำเสนอรายชื่อแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน เป็นการรวบรวมรายชื่อและข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนเขตบางขุนเทียน ซึ่งเป็นแหล่งสถานที่ที่มีลักษณะเข้าข่ายแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามนัยฯ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แล้วนำมาจัดสร้างแบบสอบถาม เพื่อศึกษาต่อในส่วนที่ 2 อันเป็นการรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม และนำข้อมูลที่ได้มาจัดจำแนกประเภทตามลักษณะแหล่งการเรียนรู้ คือ แหล่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และแหล่งที่มนุษย์จัดสร้างขึ้น

แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ เอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือคู่มือติดต่อราชการ เอกสารแผ่นพับประชาสัมพันธ์ของสำนักเขตบางขุนเทียน เอกสารโครงการประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตบางขุนเทียน เอกสารประวัติความเป็นมาของวัดหัวกระบือหลวงพ่อโต เอกสารประวัติวัดบางกระดี่ หนังสือคู่มือทำวัตรเช้า-เย็น ของวัดปทีปผลิต หนังสือ ความทรงจำเรื่องวัดกำแพง และหลวงพ่อไปต์ ฉนทสโร ของอาจารย์ปรง เกิดมีสุข เอกสารพระตำหนักเรือพระร่วง 19 รายงานประจำปีสวนอุตสาหกรรม มจร. เอกสารการจัดศูนย์ธรรมชาติศึกษาป่าชายเลนของโรงเรียนวัดเสม็ดคำ เอกสารสรุปผลประเมินโครงการศูนย์เรียนรู้และภูมิปัญญาชาวบ้านของสำนักงานกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม เอกสารแนะนำพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาชาวบ้านของโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ เอกสารแผ่นพับของศูนย์เยาวชนบางขุนเทียน กองนันทนาการ สำนักสวัสดิการสังคม เอกสารของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตบางขุนเทียน เช่น แผ่นพับประชาสัมพันธ์ ใบสรุปจำนวนนักศึกษาประจำภาคเรียนที่ 2 / 2544 ทำเนียบเครือข่ายการศึกษานอกโรงเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยาการวิชาชีพ และจุดติดตั้งไทยคม ปี พ.ศ. 2543 ทำเนียบศูนย์การเรียนรู้ ฯลฯ

แหล่งข้อมูลที่เป็นสถานที่สำคัญๆ ได้แก่ สำนักงานเขตบางขุนเทียน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตบางขุนเทียนและศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ศูนย์เยาวชนบางขุนเทียน วัดบางกระดี่ วัดหัวกระบือ วัดกำแพง วัดปทีปผลิต สวนส้มบางมดชุมชนหมู่ 6 ท่าข้าม โรงเรียนวัดเสม็ดคำ โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ ชุมชนบางกระดี่ และชุมชนชายทะเลหมู่ 9 และหมู่ 10 ท่าข้าม

การคัดเลือกเอกสาร มีเกณฑ์การพิจารณาภายนอก (external criteria) มุ่งพิจารณาแหล่งที่มาของเอกสาร ข้อเท็จจริงและหลักฐานที่เชื่อถือได้และผู้เขียนเอกสารนั้นๆ และเกณฑ์การพิจารณาภายใน (internal criteria) พิจารณาเกี่ยวกับสาระเนื้อหาที่สื่อความได้ชัดเจน มีความหมายตรงประเด็น โดยการพิจารณาความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของเอกสาร ตามแนวคิดของบี ดีโอ โบล แวน ดาเลน (B. Deobole Van Dalen, 1962 : 163-173 อ้างในพรทิพย์ อินทิวโรทัย, 2539 :14-15)

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมหรือการได้ข้อมูลมาตามเกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร และศึกษาเพิ่มเติมโดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง(Unstructural Interview) หรือการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการกับผู้รู้ชาวชุมชน ผู้ดูแลรับผิดชอบ ตามแหล่งข้อมูลที่เป็นสถานที่สำคัญๆ ดังกล่าว ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้การจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายภาพแหล่งสถานที่สำคัญๆนั้นๆ โดยมีเกณฑ์การนำเสนอรายชื่อแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน ดังนี้ คือ

1. ต้องมีคุณสมบัติเข้าข่ายแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามนัย พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นแหล่ง สถานที่ ที่รู้จักโดยทั่วไปของชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างอย่างหนึ่งขึ้น หรือ มีชาวชุมชนอย่างน้อย ร้อยละ 10 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ส่วนที่ 2 ร่วมนำเสนอ หรือแสดงการตอบรับว่ารู้จักยอมรับ หรือเคยใช้ประโยชน์แห่งสถานที่นั้นๆ เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ
2. เป็นแหล่ง สถานที่ ที่มีการจัดตั้งขึ้นเป็นแหล่งการเรียนรู้ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการตรวจสอบความถูกต้องและเชื่อถือได้ของข้อมูลที่ได้คัดเลือกมาแล้วจากเอกสาร มีการสนทนาสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้รู้ชาวชุมชน หรือผู้ดูแลรับผิดชอบตามแหล่งข้อมูลที่เป็นสถานที่สำคัญๆนั้น และวิเคราะห์เนื้อหาเรียบเรียงข้อมูลจัดลำดับ เพื่อประมวลผลนำเสนอตามข้อเท็จจริง โดยจำแนกตามหัวข้อประเภทแหล่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และแหล่งการเรียนรู้ที่จัดสร้างขึ้นโดยมนุษย์

ส่วนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาการรับรู้ถึงคุณค่า และการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน เป็นการศึกษาความคิดเห็นของชาวชุมชนเขตบางขุนเทียนเกี่ยวกับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากแหล่งการเรียนรู้ ลักษณะวิธีการใช้ประโยชน์ และความตระหนักรับรู้ถึงคุณค่าแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน การเสนอแนะรายชื่อแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพิ่มเติม และการเลือกแหล่งที่ควรนำมาพัฒนาให้มีการใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้ชาวชุมชนบางขุนเทียนได้ใช้ประโยชน์เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่าง

ทั่วถึงมากที่สุด โดยการนำแหล่งที่ได้รับการเลือกสูงสุด เป็นประเด็นที่จะนำมาพิจารณาศึกษาใน ส่วนที่3 ต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา มีดังต่อไปนี้

ประชากรที่จะศึกษา คือ กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เขต บางขุนเทียน ได้แก่ ครูและนักเรียนจากสถานศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและ ประชาชนทั่วไป จำนวน 113,865 คน (ข้อมูลจากสำนักเขตบางขุนเทียน ประจำปี เดือน เมษายน 2545)

กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา ได้จากประชากร โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบ Simple Random Sampling ตามชุมชนที่อยู่ในเขตบางขุนเทียน โดยประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดด้วยความ เชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเทียบจากตารางขนาดกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่าต้องใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 399 คน (ล้วน สายยศ,2528 :260 อ้างถึงใน Yammane, 1967: 886-887)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (structural questionnaire)

การสร้างและพัฒนาคุณภาพของเครื่องมือ เป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัย สร้างขึ้นสำหรับศึกษาการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเขตบางขุนเทียนในประเด็นเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ ที่ได้ใช้ประโยชน์ วิธีการใช้ประโยชน์ สภาพปัญหา ความต้องการและความ ตระหนักรับรู้ถึงคุณค่า การเสนอแนะรายชื่อแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเขตบางขุนเทียนเพิ่มเติม รวมทั้งการพิจารณาเลือกแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่ควรนำมาพัฒนาให้มีการใช้ประโยชน์อย่างเต็ม ศักยภาพเพื่อให้ชาวชุมชนได้ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้โดยทั่วถึงมากที่สุด โดยผู้วิจัย อาศัยหลักการสร้างแบบสอบถามจากแหล่งข้อมูลเอกสารที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ใน ส่วนที่1 มาสรุปผลสร้างเป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่1 เป็น ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 เป็นสภาพการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขต บางขุนเทียน

การตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีตรวจสอบความ เที่ยงตรงเชิงพินิจ (face validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบแบบสอบถามเพื่อปรับปรุง แก้ไขสำนวนภาษา ตัดทอนเพิ่มเติมสำนวนภาษาในแต่ละประเด็น

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการดังนี้

ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม ไปให้ผู้ตอบซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ใน ชุมชนเขตบางขุนเทียน ได้แก่ ครู นักเรียน และประชาชนทั่วไปด้วยตนเอง บางส่วนผู้วิจัย จำเป็น ต้องใช้การสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม โดยเฉพาะในกลุ่มชาวบ้านประชาชนทั่วไป หรือใช้ในกรณีที่ผู้ตอบไม่สามารถเขียนตอบแบบสอบถามได้ หรือผู้ตอบที่ประสงค์จะให้สัมภาษณ์ เป็นต้น ถือว่าเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) ผู้วิจัยใช้การจดบันทึก และเครื่องบันทึกเสียง

เกณฑ์การนำเสนอแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียนที่ได้รับการเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

- (1) ต้องมีคุณสมบัติเข้าข่ายแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามนัย พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมีชาวชุมชนอย่างน้อย ร้อยละ 10 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างร่วมนำเสนอ หรือ
- (2) ต้องมีคุณสมบัติเข้าข่ายแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามนัย พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมีการจัดตั้งขึ้นโดยสถาบันการศึกษา หรือกลุ่ม คณะ องค์กรอื่นๆ ในสังคม ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ประมวลข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์SPSS For Windows ซึ่งการวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน เช่น ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ฯลฯ

ส่วนที่3 เป็นการวิจัยอนาคตแบบ EDJR(Ethnographic Delphi Futures Research)เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาและการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน ซึ่งเป็นการศึกษาต่อเนื่องจากส่วนที่ 2 โดยนำผลการวิจัย คือ นำแหล่งการเรียนรู้ที่ได้รับการเลือกสูงสุด จากชาวชุมชน มาศึกษาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน โดยมีวิธีการศึกษาวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่จะเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในส่วนนี้ ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับพื้นที่ชุมชนในเขตบางขุนเทียนเป็นอย่างดี โดยทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์คุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างดังนี้

1. เป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ไม่ต่ำกว่า 5 ปีขึ้นไป
2. เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับด้านการพัฒนา หรือด้านการศึกษาในพื้นที่

เนื่องจาก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลของเทคนิคการวิจัยแบบ EFR, Delphi Technique, และ EDJR คือ ผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้รอบรู้อย่างดี หรือผู้มีบทบาทสำคัญ และได้ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวกับหัวข้อวิจัยนั้นๆ ยินดีที่จะให้คำตอบในแบบสอบถามแต่ละข้ออย่างเต็มใจ และให้ความสำคัญแก่การวิจัย ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาความน่าจะเป็นไปได้สูงสุด หรือวิเคราะห์/สังเคราะห์แสดงภาพองค์รวมที่มีแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้สูงสุด (จุมพล พุทธิพรชีวิน,2529 : 22-24)

ผู้เชี่ยวชาญที่ดีและน่าเชื่อถือได้ ควรมีลักษณะที่มีเกณฑ์บ่งชี้ถึงความเป็นผู้เชี่ยวชาญ ประเด็นที่จะศึกษาวิจัยอย่างแท้จริง และมีลักษณะเป็นเอกพันธ์ (Homogeneous group) แต่ถ้ากลุ่ม

มีความแตกต่างกันมากหรือมีลักษณะอเนกพันธุ์ (Heterogeneous group) อาจต้องใช้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามากขึ้น ซึ่งจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการวิจัยนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของกลุ่ม และประเด็นที่ศึกษาเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาวิจัยของ โทมัส ที แมคมิลแลน (Thomas T. Macmillan) ได้ให้ความเห็นว่า จำนวนผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป จะเป็นปริมาณกลุ่มตัวอย่างที่ให้ผลความคลาดเคลื่อน (error) น้อยมากที่สุด หรือค่าความคลาดเคลื่อน ≤ 0.02 (ชนิดารักษ์พลเมือง, 2541 :62-63)

ทั้งนี้เพื่อให้เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่จะเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยส่วนนี้ เพื่อตอบแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งจะต้องมีความสอดคล้องกลมกลืนกัน และเพื่อให้มีการตรวจสอบความแม่นยำตรงภายใน ผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจากกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง 5 กลุ่ม และได้กำหนดผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อมั่นของแบบสอบถามก่อนที่จะให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่จะเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ตอบแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการวิจัย

ในการวิจัยส่วนนี้มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างซึ่งจะเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยทั้งหมด 30 คน ซึ่งได้คัดเลือกตามเกณฑ์คุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว สามารถจำแนกออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จากหน่วยงานราชการในท้องถิ่น และส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตบางขุนเทียน ผู้ช่วยศึกษาธิการฝ่ายการศึกษาเขตบางขุนเทียน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเขตบางขุนเทียน และนักวิชาการป่าไม้ รวมทั้งสิ้นจำนวน 4 คน
2. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จากนักการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน และสมาชิกสภาเขตบางขุนเทียน จำนวนทั้งสิ้น 5 คน
3. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จากชาวชุมชนบางขุนเทียน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน และชาวชุมชนบางขุนเทียน ซึ่งประกอบด้วย ชาวชุมชนซึ่งมีทั้งเป็นกรรมการชุมชน นักธุรกิจ นักพัฒนาองค์กรเอกชน ฯลฯ จำนวนทั้งสิ้น 9 คน
4. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จากนักการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งอยู่ในท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนต่างๆ ในเขตบางขุนเทียน และอาจารย์ในโรงเรียนเขตบางขุนเทียน ซึ่งมีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษาพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเขตบางขุนเทียน จำนวนทั้งสิ้น 8 คน
5. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จากนักศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งอยู่ในท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตบางขุนเทียน อาจารย์

ประจำศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตบางขุนเทียน หัวหน้าครูประจำกลุ่มทางไกลการศึกษานอกโรงเรียนเขตบางขุนเทียน และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนเขตบางขุนเทียน จำนวนทั้งสิ้น 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยอนาคตแบบ EDFR. ประยุกต์ กำหนดวิธีการได้ข้อมูล 2 ขั้นตอนหลัก หมายถึงการสัมภาษณ์ หรือการได้ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญโดยวิธีอื่น เช่น การเสวนา การบรรยาย การสนทนากลุ่ม การให้สัมภาษณ์และเขียนตอบเพิ่ม ฯลฯ และการใช้แบบสอบถามเคลฟาย โดยมีเครื่องมือวิจัยหลายประเภทเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพสำหรับการวิจัยอนาคต ที่ต้องวิเคราะห์สังเคราะห์ ดังต่อไปนี้

(1) ข้อมูลพื้นฐาน ต้องมีการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งการเรียนรู้ที่ได้รับการเลือกสูงสุดเป็นอันดับแรกจากชาวชุมชน ทั้งด้านสภาพและการใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน ฯลฯ เพื่อมาศึกษาเตรียมการ และสร้างเครื่องมือสำหรับการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย การจัดวางโครงร่างให้เป็นระบบ ได้เห็นแนวทางการทำงาน การได้มาซึ่งข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล

(2) คำถามสำหรับการสัมภาษณ์ เพื่อถามความคิดเห็นโดยอิสระของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญโดยมีกรอบคำถามที่เป็นแบบการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แนวการสัมภาษณ์มีลักษณะคำถาม ดังนี้

- ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน ประสบการณ์ ฯลฯ
- สภาพ และการใช้ประโยชน์ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน ในปัจจุบัน
- ข้อเสนอแนะ แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนใน

อนาคต มีอะไรบ้าง

- ข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขต

บางขุนเทียน มีอะไรบ้าง

(3) การบันทึกข้อมูล ใช้เครื่องมือสำหรับบันทึกข้อมูล โดยการจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายภาพ

(4) แบบสอบถามเคลฟาย การสร้างแบบสอบถามเคลฟาย ผู้วิจัยได้จัดระบบ โครงสร้างคำถามเพื่อให้กระชับรัดกุม ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีปริมาณคำถามไม่มากหรือน้อยเกินไป เพื่อให้ผู้ตอบได้เห็นภาพรวม ทิศทางในการให้ข้อมูลได้

ทั้งนี้แบบสอบถามเคลฟาย รอบแรก ได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ฯลฯ และข้อมูลพื้นฐานดังกล่าว เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการใช้ประโยชน์ในอนาคต และแนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยรูปแบบคำถามที่ใช้กำหนดระดับความคิดเห็นจากมากที่สุด จนถึงน้อยที่สุด ดังนี้

5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

แบบสอบถามนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการใช้ประโยชน์ในภาคที่มีจำนวนทั้งสิ้น 19 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน มีจำนวน 54 ข้อ

แบบสอบถามเคลฟาย รอบสอง เป็นแบบสอบถามที่พัฒนาจากแบบสอบถามเคลฟาย รอบแรก มีปรับแก้คำถามให้ชัดเจนตรงประเด็นมากขึ้น พร้อมกับเสนอภาพรวมของคำตอบของผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดในรอบแรกแสดงผลการวิเคราะห์ทางสถิติคำตอบเป็นรายข้อ ทั้งนี้เพื่อจัดส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาให้ความคิดเห็นอีกรอบหนึ่ง

(5) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ได้พิจารณาตรวจสอบตั้งแต่กรอบคำถาม จำนวน สักส่วน ความชัดเจน ความถูกต้อง เป็นคำถามที่ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบแบบสอบถาม 3 ท่าน เป็นวิธีตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (face validity) เป็นการตรวจสอบแบบสอบถามเพื่อปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษา ตัดทอนเพิ่มเติมสำนวนภาษาในแต่ละประเด็น และจากนั้นได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจสอบอีกครั้ง โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ได้จากข้อมูลในรอบแรก ตรวจสอบเปรียบเทียบค่าสถิติ ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ค่าความแปรปรวนร่วม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการดังนี้

(1) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ โดยสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล เป็นการสัมภาษณ์โดยตรงแบบมีเอกสารประกอบ หรือแบบจดบันทึก และบันทึกเทป เป็นการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีแนวคำถามเพื่อให้ข้อมูลได้เตรียมตัวล่วงหน้า ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อขอสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนัดหมายเวลาล่วงหน้าให้ชัดเจน และผู้วิจัยเป็น

ผู้สัมภาษณ์และบันทึกด้วยตนเอง เพราะการติดต่อสัมภาษณ์และการเก็บรวบรวมข้อมูล สิ่งสำคัญคือ การนัดหมายเวลา และความตรงต่อเวลาที่นัดหมาย

- (2) การสัมภาษณ์ และการเขียนตอบเพิ่มเติม ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญบางท่านต้องการให้ข้อมูลเพิ่มเติมหลังการสัมภาษณ์ เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นทั้งหมด จึงได้นำแนวคำถามในการสัมภาษณ์กลับไปรวบรวมและเขียนตอบเพิ่มเติม
- (3) การประชุมระดมความคิดเห็นแบบเฉพาะกลุ่ม (Focus Group) เป็นวิธีการให้ข้อมูลในลักษณะแลกเปลี่ยนและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ข้อมูล ทำให้แนวคิดและความคิดเห็นกระจ่างขึ้น เนื่องจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ชุมชนเขตบางขุนเทียน ซึ่งเป็นแกนนำทางสังคมโดยเฉพาะทางด้านการเมืองท้องถิ่นหลายท่านต้องการตรวจสอบแนวคิดพร้อมทั้งให้ข้อมูล ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข้ามพื้นที่ได้ ทั้งได้แสดงความคิดเห็น และได้รับทราบถึงมิติตามความคิดเห็นมุมมองที่แตกต่างกัน
- (4) การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเคลฟาย 2 รอบ ดำเนินการดังนี้

(4.1) การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเคลฟาย รอบที่1 ติดต่อบริษัทความร่วมมือและนำแบบสอบถามส่งให้กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญทั้งโดยตรง และนำส่งทางไปรษณีย์ จำนวน 30 ชุด หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ติดตามขอรับแบบสอบถามกลับคืนมาเพื่อดำเนินการประมวลหาค่าสถิติ โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาได้ 30 ชุด คิดเป็นร้อยละ100 ของจำนวนทั้งหมดที่ได้้นำส่งไป และได้ประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS For Windows แล้วเปรียบเทียบค่าสถิติ และปรับปรุงแบบสอบถามก่อนที่จะจัดส่งในรอบต่อไป

(4.2) การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเคลฟาย รอบที่2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมนำเสนอภาพรวมของคำตอบทั้งหมดในรอบแรกโดยแสดงค่าสถิติของคำตอบเป็นรายชื่อ ให้กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญพิจารณา เพื่อให้ความคิดเห็นอีกรอบหนึ่ง จำนวน30ชุด และรวบรวมแบบสอบถามรอบสองกลับคืนมาได้จำนวน 30 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนทั้งหมดที่ได้ นำส่งไป แล้วนำแบบสอบถามที่รวบรวมมาไปวิเคราะห์ทางสถิติอีกครั้ง และนำค่าสถิติของข้อมูลเหล่านี้มาสรุป อภิปรายผลตามกระบวนการวิจัย นำเสนอแนวทางการพัฒนาและการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน

การวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์SPSS For Windows ผู้วิจัยวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และค่าฐานนิยมของข้อความแต่ละข้อ ในแบบสอบถาม โดยมีเกณฑ์วิเคราะห์ และ แปลผล ดังนี้

(1) มัธยฐาน(Median)

ค่ามัธยฐานที่หาได้จากคำตอบของผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด นำมาแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป หมายถึง กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ เห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50-4.49 หมายถึง กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ เห็นด้วยกับข้อความนั้นมาก

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 2.50-3.49 หมายถึง กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ เห็นด้วยกับข้อความนั้นปานกลาง

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 1.50-2.49 หมายถึง กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ เห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อย

ค่ามัธยฐานต่ำกว่า1.50 หมายถึง กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ เห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อยที่สุด

(2) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range, IQR)

ผู้วิจัยคำนวณความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 1 กับควอไทล์ 3 ถ้าข้อความในแบบสอบถามข้อใดได้ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ เท่ากับหรือน้อยกว่า 1.50 ลงมา แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน และถ้ามากกว่า 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อข้อความนั้น ไม่สอดคล้องกัน

(3) ฐานนิยม(Mode)

ผู้วิจัยคำนวณค่าฐานนิยมของแต่ละข้อความ แล้วนำมาหาความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับฐานนิยม โดยกำหนดว่าค่าสัมบูรณ์ของความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับฐานนิยม มีค่าไม่เกิน 1 จึงจะถือว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน

สรุปเกณฑ์เทียบระดับความคิดเห็น

เกณฑ์ความสอดคล้องกันของความคิดเห็นเกี่ยวกับคำตอบหรือข้อมูลที่ได้รับคือ ค่าคะแนนพิสัยระหว่างควอไทล์ที่ 1 กับควอไทล์ 3 ที่เท่ากับหรือน้อยกว่า 1.50 และค่าความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับฐานนิยม มีค่าเท่ากับหรือน้อยกว่า 1

สำหรับเกณฑ์ระดับความเห็นด้วยกับข้อความนั้น กำหนดใช้เกณฑ์ค่าคะแนนมัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป นั่นคือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับข้อความนั้นมากถึงมากที่สุด

ดังนั้นเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาว่าจะนำข้อความใดมาเป็นข้อสรุปผลการวิจัยนั้น ผู้วิจัยใช้ข้อความที่ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันตามเกณฑ์ดังกล่าวคือ ค่าคะแนนพิสัยระหว่างควอไทล์ที่ 1 กับควอไทล์ 3 ที่เท่ากับหรือน้อยกว่า 1.50 และค่าความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับฐานนิยม มีค่าเท่ากับหรือน้อยกว่า 1 และเป็นข้อความที่กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยตั้งแต่แรก และมากที่สุด ซึ่งพิจารณาจากค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป เป็นผลการวิจัยในครั้งนี้

การนำเสนอข้อมูลงานวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย คือ วิธีการศึกษาจากเอกสาร(Documentary Research) วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยอนาคตแบบ EDFR. ประยุกต์ ดังนั้นจึงแบ่งการนำเสนอผลการศึกษาวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่1 การนำเสนอแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน

ส่วนที่2 การศึกษาการรับรู้ถึงคุณค่า และการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน

ส่วนที่3 การศึกษาแนวทางการพัฒนาและการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน โดยการวิจัยอนาคตแบบ EDFR(Ethnographic Delphi Futures Research)